

ԽԱՐՄԲԱԿ

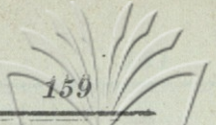
ՅԻՄՆԵՅՎՈ
ՅՈՑՆՈՐՈՒՅՅՆ

Գինն է 10 կ. Գաւառներում 12 կ. 1911, Շաբաթ, ԱՊՐԻԼԻ 2-ին. Թիֆլիս. № 14

... Ես հայ ազգի լատագոյն բարեկամներիցն եմ. ասում են որ մայրս նոյն իսկ հայ է եղել. եւ այդ կարելի է. ուստի եւ հայերի վերաբերմամբ խստութիւններ եմ արել, որպէսզի նրանք լաւ զգան իրենց դրամիւնը եւ միաբան լինեն. կոտորածներ եմ սարգել, որ իրենք իրարու չկոտորեն... ինքներդ տեսէք երբ այդպէս էի, դուք՝ հայերդ անշափ ազգասէր եւ անգամ միաբան էիք ապրում, ըայց ի՛նչ որ գործերից ինձ հեռացրին—դուք հայերդ այժմ աւելի շատ էք միմեանց կոտորում, ազգը ուրանում, կրօնը աննարգում՝ քան թէ այդ մտքովս կանցներ.

ԱՄՏ.ԵՅԻՍՈՎԱ

զէ. գանա դրանք ինչ ին ունում, ասի.
 — Բանէլ էտ է, վուր դրանք ամեն բան համ ունում ին, համ էլ մարտում ին, կօտէ:
 — Ղուրթ, ասի:
 — Իմ հոքին, կօտէ:
 — Բա կէս կէս էլ աւելցրու, ու իրինց սկսրու ասի:
 — Լաւ, կօտէ. մա՛ջ միր կուսացկու-թիններին վունչինն չիս տալի, կօտէ.
 — Ի՞նչի պիտիմ տամ ասի, իս դրանց հիդ ինչ դաւա ունիմ ասի, դրանց էլա՞ծ օրն էլ...
 — Մի, մի... մի ասի թէ չէ էս սնաթիս քիզ էլ, ինձ էլ ո՞վ գիզի Լիպ-րոյի ասողին կպցնին, կօտէ. պտիս սրանց էլ տաս մէ իրիք իրիք միլիօն, կօտէ:
 — Վուր չտամ ի՞նչ պտին անի, ասի:
 — Հը—ինչ պտին անի, կանան մէ բան չինէ, կօտէ, սրանք գազէթներից բեթար ին, գազէթները սրանցից աւել մուտառ, կօտէ:
 — Չհանդամը դրանց գուլսը գրի ասի:
 — Գեղատնտեսական շկօներու հա-մա վունչինն չիս տալի, կօտէ:
 — Շկօներուն ու ձիմարանին տւի հերիք է ասի:
 — Չէ, ի՞նչ իք հրամանք անում, Գաս-պար ջան, կօտէ, հիմի ո՞վ վուր ան-դերձ է գրում գեղատնտեսական շկօ-նի համա բան պտի տայ, կօտէ, թէ չէ, լաւ չէ, կօտէ:
 — Ի՞նչի, ի՞նչ պիտի անին, ասի:
 — Վա, բա էսզգամ պարապ-սարապ գեղատնտեսանիք ունինք, գիզիս թէ օ-լինիր կօնին, կօտէ. Աստուձ փրկէ ի-ժում սրանց ձեռքը, սատանից բե-թար ին, ձիւ ձանձի պէս վրիցզ պոկ չին գայ, կօտէ:
 — Իրին սկսրու. մէ չէթւէրտ միլիօն էլ դրանց տու ասի:
 — Ամօթ է, կօտէ, բան չի դառնայ, կօտէ, սրանք համ գազէթներու համ կուսացկութիններից էլ աներես մար-թիք ին, ծուրբէլէքի (տզրուկի) հան-գի կու մտնին փորզ ու էլ շարայ չկայ, կօտէ:
 — Վա, դուրթ իս հրամանք անում, ասի:
 — Էն Շաւնարաթը, սուփ Սարքսի գօրութինը, գիզինայ, կօտէ:
 — Իրինց տու մէ միլիօն էլ դրանց ասի:
 — Գրեցի, կօտէ. ու մէ բան էլ... տէր-տէրներուն, վարթապիտներուն, էպիդ-կոպոզներուն ինչզգամ գրիմ, կօտէ:
 — Վունչինն ասի, իս ցօցիալ մարթ իմ ասի, ինչ դաւի ունիմ տէրտէր,

տիրացու, վարթապիտ, էպիսկոպոզի հիդ ասի:
 — Ղուրթ իս հրամանք անում, կօտէ, ցօցիալ իք:
 — Վա, իժում ինչ թաւուր—գիվե-նոստօ շեստ պրօբի:
 — Էտ լաւ է, կօտէ, համա էլի պտիս տայ, կօտէ, չունքի վուր մեռնիս ո՞վ կու թաղէ, կօտէ:
 — Է՛ ջէր ի՞նչ ժուգ մեռնիս է ասի, ջէր գուզիմ գնայ Մոսկով Մակարեա ասի, ու հալքաթ իփ վուր իս մեռնիմ՝ ո՞վ գիզայ մէ էպիսկոպոզ, վարթապիտ էլ չմնայ ասի էջմիածնում ու գուս կու փախչին ասի, էգու համա էլ զը-րանց ինչի պիտիմ տայ ասի:
 — Չէ, չէ, գէթաղայ, էտ բանը մի ասիք թէ ձիր մամի դանդրատոն կու սիրիք, կօտէ. սրանց վուր բան չտաք կինթանի կու հալէք, մոխրակուլ (տապակած) վարիկի թաւուր կըղառ-նաք անե՞ծքեմէն, կօտէ, մէ հինգ տաս միլիօն...
 — Բաս մէ հինգ միլիօն դրանց հա-մա գրի ասի:
 — Թրիատրի համա վունչինն չիս գը-րում կօտէ:
 — Է՛ բան չունին ասի, հիմի թրիա-տըր էլ ի՞նչի համա է, պրօժէկտորնիր խօմ կան. խալսը դրանով էլ եօլա կեհայ, ասի:
 — Վա չիմ չիմանամ, կօտէ, վայ քո-ռանամ, կօտէ, էտ վունց ասիր, խօ մէ մաա մեղը դառար քաղքումը, կօտէ, հիմի ո՞վ վր է կենում թրիատր է բղա-ւում, կօտէ, էս էլ աւելցրեց կնիկս. աւելցրեց ինչ կորցրեց, հէր օրնածը հետտի մինձ մինձ է կոտրուում, կօտիս, նամէստնիկի աղչիկ ըլի, առանց թրիա-տրի վունց կուլի ասկի բանը, կօտէ, աւեցրից նօտարիուզը, իժում միր աք-տիօրները, համա խալս ին էլի:
 — Գրի, մէ էրկու միլիօն էլ դրանց համա ասի:
 — Լաւ, շատ լաւ, կօտէ, բարեգուր-ձականի համա ի՞նչզգամ գրիմ:
 — Բարեգուրձականի համա ի՞նչի պը-տիս գրէ ասի, իրինք քիչ ունին—ո՞վ գլխին է կաղնած ասի:
 — Բաս Սամփոսի ձեռքեմէն էլ կա-նաս պրծնի, կօտէ:
 — Վա, Սամսոնը ինքը քիչ ունէ՞ ա-սի, գանա նա ի՞նչ է ունում, վուր էտ-զգամ փուղ կունձի է արի ու էլի ու-րիշներու ետխիցն է բոնի ասի:
 — Ատվատակատ մարթ է, դաւիդա-րաբա շատ կու սիրէ, մէ բան էլ զը-րանց սկսրու. անում իմ, կօտէ:
 — Հարիք թուման տէք ասի:
 — Վա, վունց թէ հարիք թուման, մասխարութիւն է, քիչ քիչ մէ էրկու

միլիօն էլ էստի պտիս գրի, կօտէ:
 — Տօ, ինչ է ասի, իս լաւ զրոյս ինձ յի ասի, դրանց հեա—Ֆիէ:
 — Չէ, չի ըլի, կօտէ:
 — Գէ ջահանդամը գրի ասի:
 — Հրատարակչականին ինչզգամ գը-րինք, կօտէ:
 — Էա էլ ինչ զահրումար է, ասի.
 — Ֆիէ, արա էտ վունց իս ասում— գուզիս վուր հրատարակչները՝ խայ-տարակիչներ գառնան, կօտէ—մէ մի-լիօն սրանց խտակ հերիք էլ չէ կօտէ, սրանք մազոլի թաւուր բանիր ին, չին էրեում, համա ցաւացնում ին, կօ-տէ—պտիմ գրի, կօտէ.
 — Գրի ասի:
 — Ու գրեց անդերձը վիրչն էլ ինձ ստորագրիլ աւեց:
 — «Իս իմ սակութար ձեռքով ու խիլ-քի դայիմ վուխտս դաբուլ կեցայ էս անդերձիս ու էտու համա էլ ձեռք իմ քաշում Գասպար աղա կալատուզով՝ Մոծամէքն էլ ձիւք քաշեցին՝ «Մինք էլ էնդի էինք՝ Խաշատուր Տէր-Մարուքով Արշակ Խօջայով»
 — Նօտարիուզն էլ ձիւք քաշեց. փեչա-տը խփեց ու աւեց ձեռքս:
 — Անդերձիս հաշիւը Արտեմի ձեռօք կու զրգիմ, կօտէ, գուն գնա Մոսկով արխէյն—ու գնացի:
 (Էլի կուլի)

Գասպար Կարասուզով

Մ Ը Գ Բ Ի Գ Ը Լ

Ես կուզէի լինել մի լու
 Մոլեշըճիկ ու յամառ,
 Մա՛նն առաջիս—գիրկդ գալու,
 Համբոյր տալու խանդավառ:

Եւ ոսանելու բզգոյշ քո տասպ
 Յուզնած լանջին գիշերով,
 Կամ ցնորքից իմ յուստիւար,
 Բեզ զարթարել նիշերով:

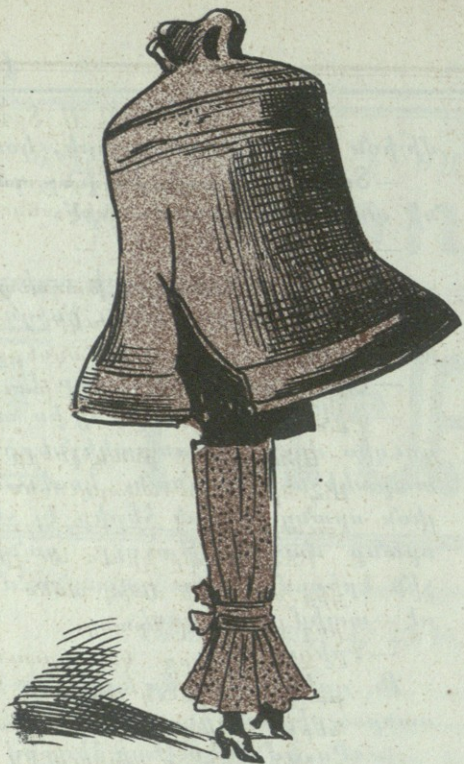
Ես կուզէի հոգիդ սիրել
 Ուր սէր չկայ, տէր չկայ,
 Եւ օրօրիլ ու մարտիլ,
 Մարդ չթողնել մօտդ գայ:

Բեզ քուն մտած իմ կեանք ու մա՛ն
 Չէի կծիլ ու ծծիլ,
 Բէնի տեղ—սէր ունիմ հիմա,
 Սուր խայթի տեղ—ծաղկի ծիլ...

Ա՛ն կուզէի
 Լինել մի լու,
 Բեզ մօտ գալու
 Ու լալու...

Մարիկ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՆՈՐԱԶԵԻ ԳԼԽԱՐԿ

ՕՏԱՐ ԻԻՄՕՐ

—Ճաշը շուտ կըտանք, ես վաղուց սպասում եմ, և սաստիկ քաղցած եմ:

—Շուտ, շատ շուտ կըբերեմ, պարոն. ահա տեսէ՞ք ես պատրաստում եմ և կերակուր եփելու համար, փայտ եմ կտորատում:

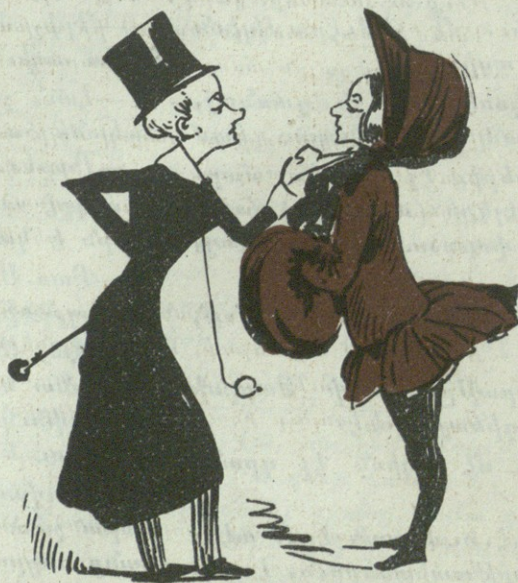

Մարտին...

—Մեր սէրը աւելի կայուն է քան մարդկանցը:

—Եւ բարձր երեք չորս յարկով—մինչև տանիքների գլուխը քան թէ ամուսինների...

Մ Օ Տ Ա Պ Ա Գ Ա Յ Ո Ւ Մ

Շուտով տղամարդիկ և կանայք այսպէս կըհագնուեն: Ցանկացողները նոր ձևի շորի պատուէրներ կարող են տալ:

տարւայ մէջ 300 տնով դճլայ է ժամ գլխի բերել:—Հարնայիսա, հրամանքիս օրօք չորս կաթուղիկոս թաղիւր իմ, իշալլան չորս ալ կը թաղիւմ. չունքի հիմի թէզ-թէզ մեռնին կը, հրամանքիս օրօք հինգ վարդապետ վեղարները վար գրին, քանի տէրտէր կարգալուծ էղան, հրամանքիս օրօք Գասպար Կալատուղովը դայիէ անցաւ, բաթմիշ էղաւ, «Սաթարալից» խոովաւ, հլա մէ թարաֆէն ալ բամբասան կը թէ, թաղայ կնիկ է առիւր. հրամանքիս օրօք կնիկ մարդիկ շալլար հագան, էրիկ մարդ դառնան. հմը չիմ գիտեր, թամամ դառան, թէ գենայ բանվ պակաս մնաց: Հրամանքիս օրօք մեր քաղքի զանգիներէից տասը հոգի ժամի կիսաւը փսոնով պիտի շինեն, հրամանքիս օրօք մեր քաղքի յառաջնորդը էրկու ամսով իղին առաւ, գնաց. էն գնալն է օր գնացիր է. էրկու ամիսը էղաւ, հինգ ամիս, հինչ խաբար մաբար չկայ, հէչ հարիֆի իզ ու թողը չի էրեայ: Աղբար, թէ խոովիր է, թող մէ խաբարմ զրկէ, մենք ալ մեր գլխու չարան տեսնինք, յառաջնորդմ գտնինք:

Տեսաք. հրամանքիս օրօք վերքան բաներ է էղեր, հլա վերքան էլ պիտի էղնի: Դէ, հիմի շիտակն ըսէք, էս եմ վինծ, թէ Միժ քաղքի քեհէն. անոր օրօք հինգ բան է էղեր, ատքան գովին կը. իմ հրամանքիս օրօք հարուր չեղես վենծ վենծ բանիր է էղիր, հէչ ինձի գովող չկայ:

Ղալայի Մարգար

Փ Ե Լ Ի Է Տ Օ Ն

Գ Ր Բ Ա Յ

Մի օր տեսնինք մի կոյր գրբոց՝
Բաճկոն, պիճակ, կօշիկ հագած,
Ծռած-մռած զգոյշ ոտ-ոտ,
Հեզիկ, փխսիկ եկաւ մեզ մօտ:

Մենք մաղթեցինք բարի գօլուստ,
Ու չափեցինք վարէն վերուստ...
Մեր հարցին, թէ՛ ի՞նչ արհեստի,
Պատասխանեց. — եկայ էստի:

— Ի՞նչեր, ու ի՞նչ, գիտես անել,
Ռանչպարի գործում բանել:
Անպարտ, հպարտ ձեռքը պարզեց,
Ու գրպանից գրքերն հանեց:

— «Ես փորձառու մի գրբոց եմ,
Պօլսու կողմերից եկած եմ.
Ինձ մօտ ունեմ Կիպրիանոս,
Ու Դաւիթի սրբոյն սազմոս.

Նարեկը սուրբ, Աւետարան,

Դպրոցում

— Միթէ դու չես ամաչում, Պետրոսեան, որ ոչինչ չգիտես: Քո եղբայրը առաւել լաւ է սովորում, քան թէ դու:

— Եղբայրս երեք տարով մեծ է ինձանից, վարժապետ:

— Ինչ յիմարութիւն... երբ քո եղբայրը անգիր է անում «Շունն ու կատուն»՝ այն ժամանակ նա էլ, չէ որ քո հասակին էր:

— Այո, բայց այն ժամանակ էլ, յամենայն դէպս երեք տարով մեծ էր ինձանից:

Գ Ր Ա Ձ

Այս քանի օրս, Սաղախլոյից դէպի հարաւ գնացող մարդատար № 15 գնացքը յանկարծ կանգ առաւ ամբողջովին:

— Սորտակում... անցաւ սարսափած ճանապարհորդները մտքով:

Սարսափը տիրեց ամենքին:

Ճանապարհորդներից շատերը վերի նըստարանների վրայից վայր ընկան և շարդաւածքներ ստացան, միւսները երկիւղած այս ու այն կողմը վազեցին:

Ճանապարհորդների մի մեծ խումբ շըրջապատեց շոգեկառքը և սկսեց մեքենավարին հարց ու փորձ անել, նախատել:

Բոլոր հարցերին մեքենավարը պատասխանում էր.

— Ես չկանգնեցրի գնացքը, նրան՝ ետևի վագոններից կանգնեցրին:

Ճանապարհորդների խումբը նետեց դէպի վագոնները:

Երկրորդ կարգի վագոններից մէկի մէջ գտան երկու ճանապարհորդների, որոնք այդ ժամանակ տաք-տաք վիճում էին միմեանց հետ:

Գործոց գիրքը—կտակարան...

Ի՞նչքան հմայիլ դեղորայք...

Ման եմ գալիս միշտ գեղօրայք...

Որտե՞ս հիւանդի

Փակ արգանդի

Դիւանարի,

Ընկնաւորի,

Գլխացաւի,

Ուռած փորի,

Ճղած գլուխ, ու պատուածի,

Փշրած ոսկոռի, կոտորածի:

Չար աչքի դէմ, չար նազարի,

Ապաքինել եմ հազարի...

Կապ ու հանգոյց կանեմ միան,

Ծնել կուտամ ամուր կնկան...

Կապել գիտեմ և կարկուտը,

Ու կըպարզեմ կանանց փուտը...

Չորէք կողմից լսին եկան,

Տիրացւի ոտը ընկան:

Մի կին կասէ.—ախ իմ փորը...

Պտոյտ կըտայ չորս բլուրը:

Մէկը բռնած սնա կողը,

— Հը, Թնց է. ցոյց աւել թեզ, Երկարող եմ գնացքը ամբողջովին շարժելով թէ չէ:

Բանից դուրս եկաւ, որ այդ երկուսը գրագ են բռնել իրարու հետ՝ գնացքը կանգնեցնելու մասին:

Փորձը, ինչպէս տեսնում ենք յաջողել է փառաւորապէս:

Մօտիկ կայարանում արձանագրութիւն կազմեց, և գրագի սիրահարները այժմ ենթարկում են պատասխանատուութեան:

Z.

ԱՆՏԵՂԻ ՏՐՏՈՒՆՁՆԵՐ

Շատ մարդ գանգատում է, թէ ուպրաւի չլինները չազ-չազ ոտճիկներ են ստանում, բայց ազգաբնակութեան համար մի դրական բան չեն կատարում:

Չարմանալու բան է, թէ որ չազ-չազ ոտճիկներ են ստանում, բաս ի՞նչու իրանք այնքան լղար են: Մէջները կան այնպիսիները, որ քթիցս բռնես հոգին կըտայ: Կամ միթէ մեր երեք աչքով չենք տեսնում ու էզ տեսակ բանբասանքներ անող բերանով չենք կարողում, որ բաղաքային վարչութիւնը ծախսերի մէջ էկանոմիտ անելու համար գլուխը կորցրել է:

Հէնց նոր էր, «Սուրհանդակ»-ում կարդացինք, թէ էկանոմիտ ուպրաւան որոշել է: Չրի երկու բուզկայի համար միայն մի ծառայող պահել. մի թաղի Չրի բուզկան մինչև կէս օր բաց անել, իսկ միւս բուզկան՝ կէս օրից

Մի ուրիշը ջերմ ու զողը...

Մէկ տիրացու՝ անհամար ցաւ, Իզուր տեղը օրը անցաւ:

Իսկոյն ինդրեց, ու կատարեց.

Մի տուն գնաց լաւ յարմարեց:

Ապա կանայք շարան-շարան,

Չաւակախօս՝ գլուխ տարան:

Էլ ի՞նչ ասես, որ չըրերին.

Ընծայ ճու վարձ էդ անտէրին:

Էլ ազաւնի, պարարտ սև հաւ,

Էլ ձւածեղ, շիւափլաւ...

Էլ թաշկինակ, ու խաս գտակ,

Ոչխար, արջառ, կով ու մատակ,

Արծաթ, պղինձ, դեղին ոսկին,

Եւ ծառայում կանանց խօսքին:

Գիր կըզրէ մատիկ-մատիկ,

Ու կաղօթէ աչքի հատիկ:

Աղջիկներին վիճակ նայում,

Չահիլ տղոց բախտ հմայում:

Պարեց, թափեց գողտնի բաներ,

Գրով կապեց սիրականներ...

յետոյ: Էկանօմիա չի, բա ինչ զահրոմար է: Մինչև անգամ ազգաբնակիչներն էլ պիտի ուրախանայ, որովհետև եթէ կէսօրից յետոյ բուզկան փակի և ջուր չունենայ, իրիկայ համար թէյ չի դնի: Այսպիսով ուպրաւան ամսական կրտստեսի 15 բուրլի, որը կընկերանայ չլէնների ոռճիկներին, իսկ ազգաբնակիչներն էլ թէյ չլինելով, օրական կրտստեսի 20 կոպ: Տեսնում էք օգուտը երկուստեք և կրկնակի է, եթէ ուպրաւան 2-րդ բուզկան էլ փակի, զուցէ օգուտը եռակի լինի: Խորհուրդ կը տաք միւս քաղաքներին էլ օրինակ վերցնել Թիֆլիսի սրտացաւ, ազգաբնակիչներն «հայր» չլէններից:

Միթէ էդ բանը խօսողները չեն տեսնում, թէ ինչպէս ուպրաւան օր ու գիշեր ուրիշի հաշին տուգանքներ է շարտում Անօնիմ ընկերութեան ճակատին: Ի՞նչի համար է այդ բոլորը՝ որ չէք հասկանում: Դա նրա համար է, որ Անօնիմ ընկերութիւնը Յիցիանօվսկի վերելքի համար, որ 25 քայլ երկարութիւն ունի, խեղճ հաւաքարցիներից առնում է 3 կոպէկ, մինչդեռ ուպրաւից մինչև վազգալ, որ 80 անգամ աւելի երկարութիւն ունի քան այդ վերելքը, առնում է 5 կոպէկ:

Այստեղից երևում է և թաքնուում, որ չպէտք է նեղանալ չլէնների չափ-չաղ ոռճիկներից. քանի որ ամեն մի տրտըջացող եթէ գնա մատչործի մօտ, միշտ աչքը մսի չաղ տեղին կըձգի:

Հէն օրհնածներ, հեշտ բան խօս չի, առաւտեան ժամը 12-ին կտքով գալ և մինչև ժամը 2-ը, 3-ը գլուխ ճաքացնել Թիֆլիսի ազգաբնակիչներն, մանաւանդ չքաւոր գասակարգի բարօրութեան համար: Ապա գնալ կոնատ Գէորգից ապելցիներ

վերցնել, նորից կտք նստել զնալ տուն, տանից կլուր, նորից չարչարանք, նորից աշխատանք և այսպէս անվերջ...

Ապագայ չլէնացու՝
Փարեմուզ

Ուղղութիւն

—Չէք կարող արեօք դուք, այնքան բարի լինել, որ փոխէք ձեր պատուական թերթի ուղղութիւնը:

—Ներողութիւն. այսինքն... այդ ի՞նչպէս:

—Դուք նրան ուղարկում էիք Բագու, իսկ այժմ ես տեղափոխել եմ Երևան, այդպիսով նրան պէտք է ուղարկել Երևան:

Հերթը եկաւ արանց դասին,
Պիտի խնդրեն ցանքսի մասին:

—Այ տիրացու, ի սէր Աստու,
էս կարկուտին էլիք հասու.

Արա մի ճար,
Գաիր հնար՝

Մինք շատ արինք ժամ, պատարագ,
Բայց միշտ հնձինք կարկուտի զարկ...

Առաջ բերեց Ախտարբու գիրքը,
Հրաշագործ վեց հասարիկ:
Գրքեր թերթից, իրար խառնեց,
Հոգով մտքով վեր սաւառնեց:

Գրեց-մրեց համայններ,
Կանչեց մօտիկ լաւ ջահիլներ,
Խաչակնքեց ու աղօթեց,
Պատէր տալով հրամայեց.

—«Տարէք դաշտի վերջի ծայրը,
Խոր-խոր պահէք, պեղած վայրը.
Եկող տարի Աստուածն ապով,
Կարկուտ չի գայ, էս իմ կապով»:

Մի ուրիշ մարդ եկաւ մօտը,

Նստաւ կողքը, ծախեց ոտը.
—Տղաս թոքացաւ է անճար,
Կարան անել նրան հնար:

Պատասխանեց ծիծաղ ուրախ.
—«Ի՞նչ կըզրցես, այ դու ախմախ.
Սրտով ուզեմ՝ շատ լաւ կանեմ,
Ստատանայ ու դե կըհանեմ»...

Գնաց հիւանդի մօտ տեսաւ.
Իմացան թէ փրկիչ հասաւ.
Թխկաց, թխկաց, բուկը հարթեց,
Մինչև հայրը, ոչխար մորթեց:

Կերաւ տացուն, քէֆին աշեց,
Անուշ-անուշ միտք քաշեց.
Հիւանդի ցաւն հասաւ սրտին,
Սա տալիս է փափուկ բրդին...

Հէնց այդ օրը, դրացիներ,
Ազգականներ սերտ ընկերներ,
Եկան տեսի՛ թաթոս, Մաթոս,
Ազատ, աշխոյժ, առակախօս:

Տեսան տացուի բրդին տալը,
Ու հիւանդի անճար հալը...

ՆԱՄԱԿ ԴԵՐԲԵՆԻՔԻ
ՅՈՅՆՈՒՄՈՍԵՅՅ
Իմ թընկազին հրագատ դայի
Քեսապար ջան!

Ախ, դայի սե ինի էն օրը վէր դու ինձ
մհար Թիֆլիզան թեազա շորեր զրկեցիր,
էս շուրէրին տեղ Թիֆլիզան մին տաք-տաք
գիւլա զրկած գիտիր վէր իմ սըրտըըթո-
լաս կէնար տեղս սեաքիթ ինի. համ Դար-
բանդի հայերը իմ երեսաս կըպրծնին համ
ես իւրանց իրէտան:

Ախր հիճնց չասիմ սե ինի վէր լհա պէտ-
մա սե ինի վէր սե չինի իստի պէն կինի:

Սէկրէտ սէկրէտներան, սէկրէտ մէր կու-
բան. դայի Աստուածանից թաքուն չի, պա
քէհանա խէ պէտմա թաքուն ինի. արար
ըշխարհին յայտնի ա, վէր ըստարի ինտի
զուլում ցրտէր ըրաւ վէր հունց վէր ասըմն
շունը օգուտ չար պիւնան տիւս կեար, վէր
մարթ օզում էր քիւչիւմը մինին իրէնին
թքի թեքը կէսահէն սառնէր սէռնըմ եր
ընկնըմ. մէր դարբանդիք էլ լհա Աստու-
ծանա ըտի մին պէնին օզում, վէր տնէրը
նի դէռնան դուռըր ակուշիւն զփլին, վէրը
զինքը կարտին տայ, վէրը լօտովին, վէրը
շէշ ու բէշին, վէրն էլ համօթը դէն զինքը
տանա զավօղին տայ... պահ, մոռնք հինչ
ինք օզում ասիլ հինչ տիւս եկաւ:

Հա Քեսապար դայի, էնի օզում ասիմ,
վէր ընցած քիշէր էդ բուրանան նհետ ես
էլ քու դովլաթից մէր օղլուշաղին նհետ
տանը Դատած խոխա ըրախէրքս զլխէս
հաքած պոսախինան օշափին հեաքաթնի
ասըմ, մին էլ տէնամ մէր տնացին էրկու
ճոխտ սարըր եկաւ. կասիմ պահօվ վէ
սարըրը շոտ տէնաս էլհա հինչ խաթա-

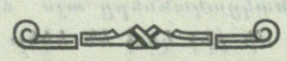
Արգ ու անարգ ասին հօրը.
—Տես հասել է տղիդ օրը...

էլ ի՞նչ կանես գիր ու գրբաց,
Երբ որդիդ է արդէն մեռած:
Խաչակնքեց տացուն դէմքը,
Ու դուրս գնաց զբսի շէմքը:

Մեղա կանչեց ու հաւաքեց,
Գիրք ու գրեանք ամուր կապեց:
—Վարձս տէք, ասում էր նա.
Թէ չէ հիմի կըհեռանամ, հա...

Եւ խոովաւ,
Քիթը թողաւ:
Ու հեռացաւ՝
Առատ փողով...
Անիծելով...
Գեղը մնաց
Անով գողով...
Ու ժամ անցաւ
Տղան մեռաւ...

Մովսէս Առկանեան

բլի մէջըմ ընկնելական վէգներդ կտարւի ա կնանիք վէր տէղընէրավըզ մին աղ ու լղի ըբ մէզ մհար, մախլաս հինչ գլօխը ցրվըց- նիմ թիւնդութիւնաս լափ օզըմի փաւթ- դրամիշ ինիմ չուբուղիս թեամբաքին իրէք դոսուիւմ թեազալամիշ ընկան հաը քոն իլի ութմանա սորփ ծէքին մին էլ տեսնամ մէր տան դարարզարշու կուբան մին սեսսես էք ինոււմ, թա էս քիշէր ըստեղ կարտի տող հայ կնանոցան մինը օզացալա ախս կասյ զինքը քամոււն տայ, ամամ . փսիւն- կիւվա իլալ կըրեցալ չի ետա դէուալ կու- բին բէմոււմնա իւրան պէնը տէսալ, եանի թա ջանը ընտեղի ղուլլուղչոցը սեսսեսա վէր վէշ մինը օզըմ չի թա ինքը սիրփի:

Քեսասպար դայի, գիտըմըմ վէր կասիս թա ափարիւմ կնէկ, բաս, այ հայ ես էլըմ ասալ, հեալա Շիրվանդադէ ապէրն էլ կա- սի; արա, հու չասիլ թա մուք ըստուը ընտուը մնան սեսալիդ մեանիդ պինէրու նեետ պէն չօնինք, մէր շնորքը մարտիաթը մին տես շտեղ եա հինչաւընք նշանց տա- լիս է:

Իմ աղիդ դարբանդցիք, ղուրթա «Սաթա- բալան» արար ըշխարհին գլխին ա խաթա- բալա տէուալ. դիւզն ասած մհէկ կաիք վէր ես էլ ձեր գլխէնըմ խաթաբալա տէուալ. դէ հինչ անիմ գիրիմ դուքըք ղնգգնգում, գիրիմ վէշ սէրտա ա ժնգժնգում, հունց վէս տէսնըմըմ պէսամ ութմանա իրիկուն ըզօ- թէք բեալքա մին եօն ինք Աստուծ ախրը պարի անի:

Դա, ծառայութիւն միաք պարով. թա սզօ- թուն ինի, գարունքառէխ մին ղոււնիս ղեամ կըտամ լափ արխային կացէք արեա- դիւլան քնէնք կանիք:

Մնամ մին հունց վէրի եօլա տանող քու հրազատ բաջօղլի՝

Դամիւ Գողաս

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԱՆԹԵԼ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԹԱԻՐԻՉԻՑ

32/18 մարտի:

Քաղաքի գրութիւնը փոթորկային, ձիւ- նային, ցեխային և տիդային է: Դաշնակ- ցականները երեկոյթ-պարահանգէս տալով հոգիները բերաններուց դուրս եկաւ, ոտ- նամաններն էլ ոտներից: Հնչակեանները լուրջ պաշտպանում են պ. Սպանդարեանին. նրանք իրենց թերթում յայտարարեցին, որ պ. Սպանդարեանը սպիտակ է դուրս եկել: Այսօր «Չանգ»-ի խմբագիր պ. Ա. Տէր-Վարդանեանցը մի խումբ հնչակեան- ների հետ, օգային նաւերով գնաց գիտե- լու բարձր լեռները. նրանք մտազիր են ի- բենց խմբագրատունը հիմնել մի բարձր լեռան գագաթի վրայ:

Դաշնակցականները այս ձմռան դաժան ցրտից մի քիչ կուչ են եկել:

Տեղիս յայտնի ասուածարան, ֆիդիօնօ- միտտարան, իդէալիստական, պ. Պիօնեանը մի շարքաթւայ ընթացքում հնարել է մի բարդ մեքենայ, որը ունի մի շարք յատկութիւն- ներ: - 1) Մեքենան ականջին մօտեցնելով լսում է զանազան տեղերից գաղտնի խօ- սակցութիւններ. 2) Մեքենան մարդկանց կրծքին մօտեցնելով խօսում է նրա բարո- յական և հակա-բարոյական բարքերից: Այս նոր գիւտի մեքենան ցանկացողները, կա- ռող են դիմել.— Թաւրիզ մագազին «Էկօ- նօմ», գինը մատչելի է:

Այսօր տեղս հասաւ երեք վագոն դերա- սան և դերասանուհիներ:

Ոստիկանութիւնը կասկածելով նոր ձեռի մարդկանց վրայ, խուզարկութեան ենթար- կեցին նրանց բնակարանները: Կասկածան- քով գրաւել են հետեալ իրերը.— 13 փութ սև աճի մաղ, 5 փ. սպիտակ, 5 փ. զանա- զան գոյնի ներկեր, 200 հատ սատանի վե- րարկուներ և գլխարկներ, 69 փ. պրօզրա- մաներ:

Դերասաններն ապառ են: Նրանք այտե- ղից շուտով կըմեկնեն Նեպոսն աշխարհը:

Ռուսական դրամի կուբը բարձրանալու պատճառով շատ վաճառականներ սննկա- նալու փորձեր են կատարում:

Ուղեղային ունայնութիւնից արտագրից՝
Մակիմսկի

Յ. Գ.—Այստեղ անջոււմաններն «Սաթա- բալա» թերթի գէմ բոյկոտ են յայտարա- բել:

Նոյնաման

Մեր աղբատները

—Էհ, թո՛ղ եղբայր թո՛ղ: Ես առողջ և ամուր կազմածք ունեցող աղբատներին սկզբունքով ոչինչ չեմ տալիս:
—Ինչ է որ, ուղում էք ձեր երկու կողէկի հա- մար ոտքերս կտրեմ, ի՞նչ:
Բ.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Աստրախանի կոնսիստորան շրջաբերա- կան հրաման է ուղղած լինում իրեն ստո- բադրեալ գործակալներին և քահանաներին — անյապաղ առաջի առնել վանքերի, եկե- ղիցիների և վանքապատկան կալածոների մասին տեղեկութիւններ: Ահա այդ «ստո- բադրեալ» քահանաներից մէկը ուղարկել է իր պատասխանը, որը մէջ ենք բերում ան- փոփոխ.

«Բարեկրօն Ս. քահանայ Ա...եանին.

Անդամ կոնսիստորիայի Աստրախանայ Բարձրագոյն հայոց հոգևոր իշխանութեան հրաման № 2456 ուղարկած նամակնիդ ստացաք կաղանդի օր յիբեկոյեան (չնոր- հաւոր Նոր տարի) և մանաւանդ ձեր գրու- թեան մասին տալ տեղեկութիւն ահաւասիկ և մեր պաշտօնավարութեան սահմաններում չլիկայ ուխտատեղիներ որ տօնի օրեր յայտ-

նեմք և ունեմք մի կնիցիցի ցանքը: Ասա- ւածածնոյ անւամբ: ՅՈՑ—ՊՈՐՈՅՅՅ

Փրիլմօն քահանայ Սեֆերիանց»: (Ուղղագրութիւնը մերն է)

Հիմնելով «Մշակ»-ի թղթակից Յակոբ Մեղաւորեանի յօդածոների վրայ, որով ա- ռաջարկում է քահանաներից էլ ընտրել կաթողիկոսական թեկնածուներ՝ մենք սրա- նով յայտարարում ենք «Սաթաբալայի» յարգելի ընթերցողներին, որ մեր կողմից կաթողիկոսական թեկնածու առաջարկում ենք վերոյիշեալ քահանային, քանի որ լու- լոր առաւելութիւններն ունի իբրև այգպի- սին:

Յոյս ունենք և հաւատում ենք որ բոլոր Սաթաբալայիստները կը ձայնակցին մեզ և կը պաշտպանեն մեր թեկնածուին, քանի որ սա կը լինի իսկական Սաթաբալայիստ թեկ- նածու, առաջարկած և ընտրած «վերջին կանոններով և նոր մեթոդով»:

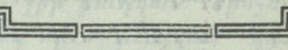
Հաշտարխանի Սալթարալիստ

Յ. Գ.—Տիրուհու հարցը մնում է անորոյ: Նոյն

Գուշակութիւն

—Ձեր աղագոյ ամուսինը կը լինի մի սեղէմ մարդ՝ սև աչքերով, շահիլ գեղեցիկ և հարուստ:
—Այդ ինչ շատ ուրախացում է, սակայն, ա- սացէք, ի՞նչպէս ազատեմ ես իմ այժմեան ամուս- նուց:
Բ.

Գ Է Պ Ի Լ Ո Յ Ս Ը

(Յով—Մար-ի յիօսասկիե)

Մա վագում էր դէպի լոյսը...
Եւ փնտրում էր լոյսի մի շող լուսասարե- լու իր խաւար ճամբան...

Մա քայլում էր անվերջ, դէպի փայլող լոյսը, որ շողողում էր հեռուն եւ լուսաւո- րում իր խաւար ճամբան աղօտ ցօլքե- րով...

Ճամբան փշոտ էր... եւ փշերը ծա- կոտում էին նորա մերկ ոտքերը եւ ներ- կում այդ խաւար ուղին իր արիւնով... որի ամեն մի քարը ներկած էր իր նմանների արիւնով, եւ որոնք ընկել էին ուժասպառ ճամբի կրօնի...

Մա քայլում էր անվերջ, եւ ձգտում դէ- պի լոյսը... Դա հեռու էր...

Անդունդն էր բաժանում նրանց...

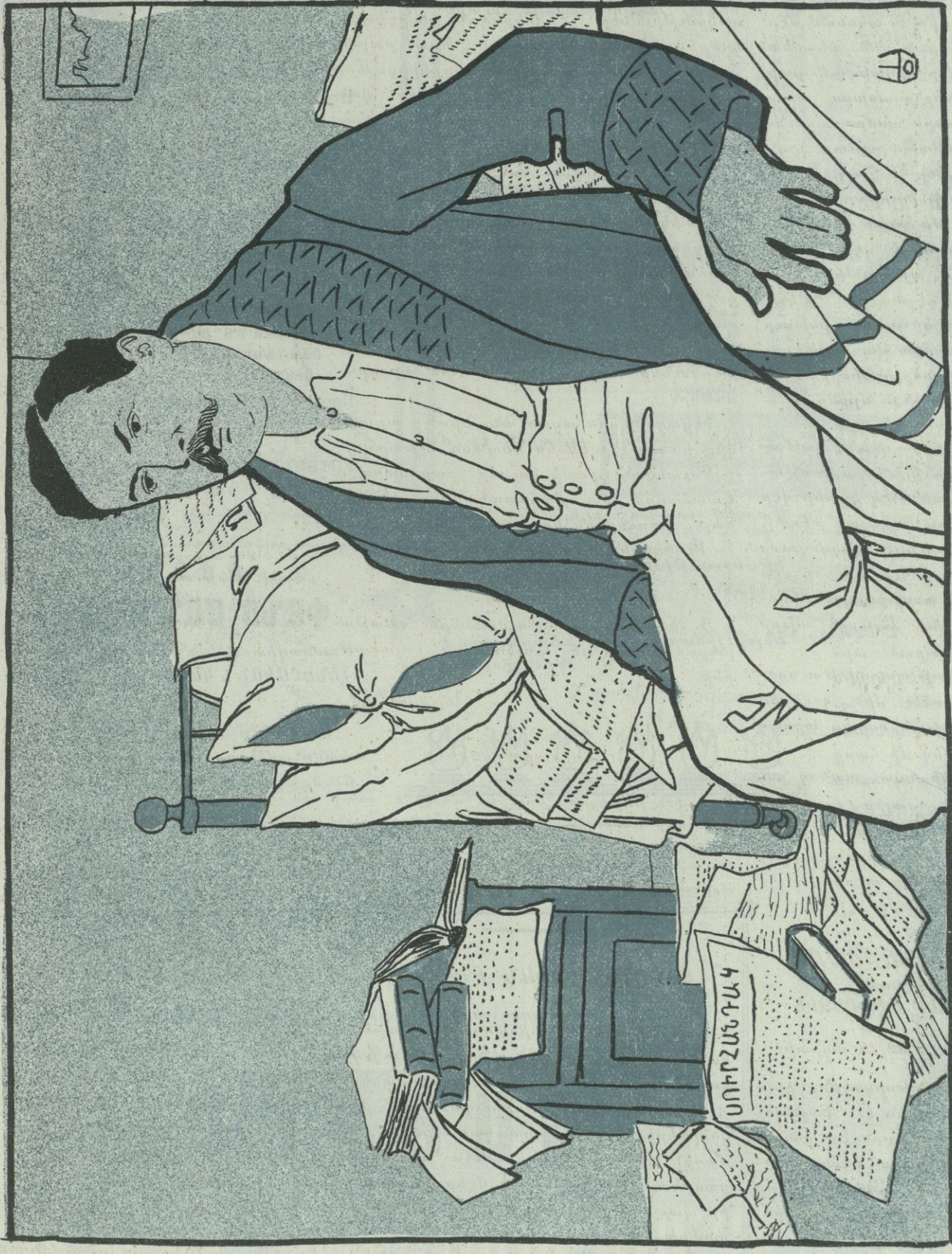
Մա վերջին ճիգը գործ դրեց եւ վագն դէպի լոյսը...

Եւ խաւար անդունդը նորան էլ կլա- նեց...

Իսկ լոյսը մօտիկ էր...

Լուսն մի տար ճիչ անդունդի խորքից՝ որի ձայնը արձագանք աւեց հեռու՝ շատ հեռու, եւ ամեն ինչ լոնց...

ՍԱՄ. ՅԱՐՈՒԹԻ ԻՆՆԱՆԻ ՄՕՆՕԼՈԳԻ

—Է՛հ, ինչ յիմարութիւններ եմ արել է. ազգային գործերով զբաղելը ինձ ֆրանսից աւելի օգուտ չէ տւել, եթէ ես ազգային գործերով չզբաղէի, այսօր թերևս, մի 200 հազար բուրժի էլ աւել ունենայի, այն ինչ՝ այժմ ունեցածս էլ ծախսում եմ և ուժ համար. բայց ի՞նչու է, ես ի՞վ, նրանք ի՞վ... ուրիշներին խելք եմ սովորացնում, շատերը ինձ խելօք մարդ են կարծում, այն ինչ ես հաստատ համոզւած եմ, որ արածս անխելութիւն է, գոնէ սուսուցութիւն է... մախլան:

Անդունողը կլանեց նրան... իսկ լոյսը դարձեալ շողում էր հետում... Խեղճ նամբորդ...

Խ. Շախիզ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 1 ապրիլի

«Գիւղատնտեսի» խմբագիր Աշոտ Աթանասեանը, որը 1909 թւի ապրիլից խիստ է հետևում իմ Առտ. Երեցեանիս խմբագրութեամբ հրատարակած «Պաթարալայի»։ «Մշակի» № 67-ի մէջ ինձ մի հարց է տալիս, որպէս «Պաթարալայի» խմբագրի նոյն թերթի № 13-ում տպւած մի կարեկատուի առթիւ, որպիսի կարեկատուը վերաբերում է գիւղատնտեսական դպրոցներին։

Մեծ ուրախութեամբ ես կը պատասխանէի Աթանասեանի հարցասիրութեան, եթէ այդ համարը ինքս խմբագրած լինէի։

Եթէ Աթանասեանը «Պաթարալայի» այդչափ հետևող է, որ ամեն մի անգամ երբ գիւղացու կամ գիւղատնտեսների մասին խօսք է լինում նոյն «Պաթարալայում» կամ մեր միւս թերթում՝ «Սուրհանդակում», այլ ես հանգիստը կորցնում է, ապա պէտք է տեսնէր, իսկ մենք գիտենք որ և գիտէր, որ այդ համարը խմբագրած է պ. Ատրպետը, որը և ստորագրել է առկը և իր հարցը նրան պիտ ուղղէր։ Իսկ իմ գալուց՝ թերթի նկարները նոյն իսկ նկարած տըպած էին, որի մասին յուսամ թէ կրկին նրան յայտնի էր։ Մեզ թւում է որ պ. Ատրպետը նոյնպէս կը պատասխանի ըստ հարկին—բայց նախքան այս, մեզ մի հարց շատ է զբաղեցնում. ի՞նչու Աթանասեանը խիստ է տաքանում երբ խօսքը գալիս է գիւղատնտեսութեան կամ նրա կուլտուրայի վերաբերեալ հարցերին։ Մի գուցէ նա իրեն գիւղացիութեան ամենահեղինակաւոր տէրն է կարծում և կամ... բայց մի հարց էլ, ի՞նչի է Աթանասեանը խիստ այրում ու վրդովում սխտոր հօ չի կերել։

Առտ. Երեցեան

Սպաննալիք

Գանձապահը փախաւ, իր տիրոջ կնոջը և գանձարկղը հետ տանելով։ Երբ բոլոր գրամը հատաւ, նա իր փախստանդից գրեց տիրոջը.

—Ողորմած տէր, եթէ դուք անմիջապէս չուղարկէք ինձ 10 հազար ռուբլի, ես ստիպւած կըլինեմ ձեր կնոջը ետ վերագործնել։

Ցարգանքներով՝ Ձեր բարին կամե, ող և ալին։ Բ.

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ԱՅՕՐԻԶՄԵՐ

(Վ. Շէքսպիրից)

Ամբողջ աշխարհը մի բեմ է, և բոլորն էլ—կանայք թէ տղամարդիկ—գերասաններ են. բոլորն էլ ունին իրանց մուտքն ու կլբը։

Մենք գիտենք, թէ մենք ինչ ենք, բայց չըզգիսենք թէ ինչ կըզգանանք։

Կեանքը ամենքիս համար էլ թանկ է, բայց ազնիւ մարդու համար պատիւը կեանքից էլ թանկ է։

Առողջութիւնը ոսկուց էլ թանկ է։

Չար ճանապարհով բարիքի չին հասնում։

Չարիքը միշտ վարձատրում է չարիքով, մեղքը՝ մեղքով։

Ինչպիսի ժամանակ, այնպիսի էլ մարդիկ։

Մարդիկ չուղ թռչուններ են։

Գթասրտութիւնը մեծութեան ամենաուղիղ նշանն է։

Խելօք յիմարը՝ յիմար խելօքից լաւ է։ Գ. Բաբուրեան

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Լ Ե Ր

ՅԱՐԻՅՅՅՅՅ

МАГАЗИНЪ

Композиция

Тифлисъ. Пушкинскіи пассажъ № 8

ГРОМАДНАЯ ЭКОНОМІЯ шведскаго композиціон. бѣлья.

Носитсѣяне менѣе двухъ лѣтъ

Постоянный большой выборъ свѣжаго товара.

Воротниковъ, манишекъ и манжетъ.

по фабричнымъ цѣнамъ.

Передѣлка въ любой фасонъ бесплатно

Продюются портняжныя принадлежности, какъ-то пуговицы, подкладки, мѣль и впрочѣе.

Имѣется также галантерейный Отдѣлъ

00—37 М. А. КАЛТАКЯНЦЪ

Բ Ժ Ի Ծ Կ

ՓԱՆՕ ՄԱՆԴԵՆԵԱՆ

Մասնագիտութիւն՝ ՄԻԶԱՍԵՌՈՒԿԱՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ և ԿԱՇՈՒ հիւանդութիւններ։

Ընդունում է հիւանդներ իր սեփական ամեն օր առաւ. 9—12 և երեկ. 6—9. Ելիզաւետեան փող. № 28. 00—87

— Լոյս տեսաւ առանձին գրքով և վաճառում է —

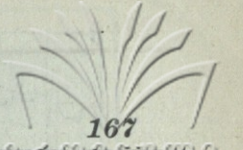
Ն Ա Ր - Դ Ո Ս

Պ Ա Յ Բ Ա Ր

Վ Է Պ

ԳիճԵ Է 75 կոպէկ

Գլխաւոր պահեստը «Սուրհանդակ»-ի խմբագրատանը, ուր և գիւմում են գումարով գնողները։

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱՍՏԻՆԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԱՃԱՌԻՈՒՄ ԵՆ

ՄԱՐԲԱԿ

կոմպլեկտներ

Շ Ք Ե Ղ Կ Ա Ջ Մ Ո Վ

1906 թ.	5 ր.
1907 թ.	7 ր.
1908 թ.	7 ր.
1909 թ.	7 ր.
1910 թ.	7 ր.

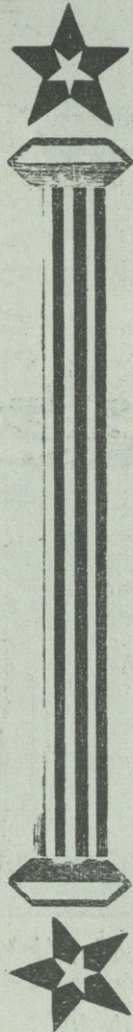
Հին համարները հատով թիֆլիսում 10 կոպ., թիֆլիսից դուրս 12 կ.: Դիմել՝ «Նաթարալա»-ի գրասենեակին:

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ե. Ի. Միևստևսից

Ներքին և արտասահմանային հրահանգումների, պրոֆ. ՄԱՏՈՒԵԱ-ի մասնագիտական կլինիկայից Պարիզում:

Ընդունելութիւնը առ. 9—11 Ժ. երեկ. 5—7 Ժ.: Ելիզաբետինսկայա, 39: 100—86

ԱՌԵԻՏՐԵԿԱՆ ՏՈՒՆ „ԸՆԿ. ԳՐԱՍՏՈՓՈՆ“

Գ. Ս. ԳԱԻԻԳՈՎ ԵՒ ԸՆԿ.

Առաջարկում է աշխարհում եղած լաւ գրամաֆոններ և պլաստինկաներ իջեցրած գներով

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ ԳԻՆԸ

Ա. Ռ. Ա. Ջ

Ձափար, Մաշադի-Մահմեդ Բագրատա Մողժեղա Իսլամ Նիկոլա

Ա. Յ. Ժ. Մ

2 ր.

3 ր.

3—1

ОСПЕННЫЙ ТЕЛЯТНИКЪ ЖИВОПИСЦЕВА ВЪ г. Орлѣ.

ԾԱՂԿԻ ՀՈՐԹՈՒԿ. Դէտրիտի սրահը՝ 50 մարդի համար—25 կոպ. 25 մարդի—15 կոպ. խողովակի մէջ—5 մարդու համար—5 կոպ.: Մի բուրլուց պակաս—չէ վաճառում: Ճանապարհամասի համար—30 կոպ.: Երեք բուրլուց աւելի ուզողին համապատասխան զեղք մինչև 20 տոկոս, հասցէն. Օրեօլ քաղաք, Մաղկի Հորթուկ ժիլօպիսցի:

5—4

Спѣшите Вы народъ честной
Товаръ купить недорогой,

Товаръ хорошій первый сортъ
На качество побьеть рекордъ!

Во магазинѣ АКОПИАНА
Всѣ товары безъ изъяна;

Число открытокъ здѣсь несмѣтно
А качество ихъ всѣмъ замѣтно:

Хорошихъ карточекъ визитныхъ, выборъ есть, громадный
Плохихъ всегда я врагъ былъ безпощадный;

Шрифты новомодные величиной отъ слона до комаря!
И между прочимъ декадентскаго стиля;

Спѣшите же спѣшите ГОСПОДА!
Спѣшите за товаромъ всѣ сюда!

Съ почтеньемъ **Е. А. Акопианъ**

ТИФЛИСЬ

Лорисъ-Меликовская ул. 6.

100

Визитныхъ

карточекъ

ИЗЯЩНО, СКОРО и ДЕШЕВО!!!

только въ **СКОРОПЕЧАТНѢ**

Е. А. Акопиана

ТИФЛИСЬ. ЛОРИСЬ-МЕЛИНОВСКАЯ УЛ. Д. ЗУБАЛОВА № 6. ПРОТИВЪ СЕМИНАРИИ.

ПРИ СКОРОПЕЧАТНѢ ПИСЧЕБУМАЖНЫЙ МАГАЗИНЪ

мужья

10

Печатаются

— Թէ՛ք մեր երեկոյթները ֆուսաներով են անցնում, և մեր հիմնարկութիւնը ոչնչով չէ օգտուում, սակայն մենք, որ այդ նպատակով գործում ենք, այդ էլ բաւական է, մենք գոնէ հոգեպէս բաւարարուում ենք:

Մ Ո Ս Կ Ի Ս Յ Ո Ւ Մ

— Ո՞ւր այդպէս վազէ վազ:
— Գնում ենք եկեղեցի. այսօր կիրակի է...